

Sähköpostitse
sarita.nieminen@gov.fi

IOK/40/2023

8.8.2023

Viite VN/22228/2023-VNK-1

Hallituksen tiedonanto – Ihmisoikeuskeskuksen vastaus kirjalliseen kuulemispyyntöön

Ihmisoikeuskeskus toimittaa ohessa valtioneuvoston työryhmälle vastauksensa esitettyihin kysymyksiin ja on valmis tarvittaessa suulliseen kuulemiseen.

Ihmisoikeuskeskus haluaa lisäksi esittää huolensa siitä, että sisäministeriö on jätetty työryhmän kokoonpanon ulkopuolelle. Sisäministeriön toimialalla on useita keskeisiä syrjimättömyyttä, yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa sekä hyviä väestösuhteita käsitteleviä valtakunnallisia toimijoita sekä toimintoja (poliisi, maahanmuutto, raja- ja kokonaisturvallisuus sekä pelastustoimi). Näin keskeisen hallinnonalan jättäminen työryhmän ulkopuolelle vähentää työryhmän ja sen työn uskottavuutta.

Sirpa Rautio
Ihmisoikeuskeskuksen johtaja

Leena Leikas
asiantuntija

Kirjallinen kuuleminen hallituksen tiedonantoon – Ihmisoikeuskeskuksen vastaukset 8.8.2023

1. Yhdenvertainen Suomi -ohjelman kolme keskeisintä tavoitetta?

1) Tunnistetaan ja puretaan yhteiskunnan eriarvoistavia rakenteita, 2) Vahvistetaan viranomaisten yhdenvertaisuusosaamista eri tasoilla ja 3) Kerätään tutkimustietoa ja lisätään tietoisuutta rasismista ja sen eri muodoista.

2. Mitkä ohjelman toimenpiteistä ovat olleet erityisen hyödyllisiä?

Rakenteellisen rasismin tunnistaminen ja sitoutuminen sen torjumiseen. **Toimenpiteiden laaja kattavuus** eri hallinnonaloilla, ml. työelämä, koulutus ja asuminen. Kansalaisjärjestöjen, tutkijoiden ja muiden sidosryhmien laaja kuuleminen ohjelman valmistelussa sekä toimenpiteiden suunnittelu- ja arviointivaiheissa.

3. Muita asioita yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi?

1) Hallitusohjelmaan kirjatun neljännen kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman on oltava laaja-alainen. Sen on otettava vakavasti yhdenvertaisuuden edistäminen ja syrjinnän torjuminen osana kaikkea perus- ja ihmisoikeustyötä. Syrjintä ja syrjivät rakenteet on tunnistettava. Henkilön useammalla eri perusteella, eri tilanteissa tai samanaikaisesti, kokema syrjintä on tunnistettava ja huomioitava toimenpiteitä suunniteltaessa. Huomiota on kiinnitettävä erityisesti ikääntyneiden ja vammaisten henkilöiden sekä muiden haavoittuvuuden riskissä olevien kohtaamaan syrjintään. Lisätietoa moniperusteisesta syrjinnästä ja sen vaikutuksista [oikeusministeriön Policy Briefissä](#).

2) Perus- ja ihmisoikeuksia valvovien, seuraavien ja edistävien **riippumattomien viranomaisten** itsenäistä **asemaa, toimivaltuuksia ja resursseja on vahvistettava**, jotta ne voivat tehokkaasti toteuttaa lakisääteistä tehtäväänsä. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolakien valvontaa ja oikeussuojakeinoja on tarkasteltava kokonaisuutena osittaisten uudistusten sijaan. Suojan tason on oltava sama syrjintäperusteista riippumatta. EU:n [direktiiviehdotukset tasa-arvoelimiä koskeviksi sitoviksi standardeiksi](#) edellyttävät yhdenvertaisuus- ja tasa-arvovaltuutettujen sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan kokonaisuuden tarkastelua. Lisätietoa [Ihmisoikeuskeskuksen selvityksestä kansallisista perus- ja ihmisoikeustoimijoista \(2022\)](#).

3) Yhdenvertainen Suomi -ohjelmassa [EU:n rasismia ja muukalaisvihaa koskeva puitepäätös \(2008/91/JHA\)](#) katsotaan tärkeäksi rasismin torjumisessa. Komission rikkomusmenettelyn ja vuosina [2021](#) ja [2023](#) antamien virallisten ilmoitusten mukaan puitepäätöstä ei Suomessa ole kuitenkaan pantu täytäntöön, 14 vuotta sen antamisen jälkeen. Esimerkiksi vihapuhetta, joka kohdistuu rodun, ihonvärin, uskonnon, syntyperän taikka kansallisen tai etnisesti määräytyvän ihmisryhmän yksittäiseen jäseneseen ei ole kriminalisoitu, eikä rasismirikoksia voida tutkia ilman uhrin ilmoitusta. Tämä on nostettu myös [EU:n perusoikeusviraston 2023 vuosiraportissa](#). Suomi on luvannut rikosoikeudelliset muutokset voimaan 1.6.2024 mennessä.

4) Suomea velvoittavat EU:n lainsäädännön ja perusoikeuskirjan lisäksi [Euroopan neuvoston \(EN\) ja YK:n ihmisoikeussopimukset](#), joiden **täytäntöönpanon puutteista** valvontaelimet toistuvasti Suomelle huomattavat. Muun muassa viranomaisten, kansalaisten ja muiden toimijoiden osaamisessa yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden osalta on ongelmia. Valtioneuvoston ja eduskunnan on **seurattava säännöllisesti** Suomen saamien suositusten ja ratkaisujen täytäntöönpanoa ja **otettava ne systemaattisesti huomioon** kansallisissa toimissa. Lisätietoa Ihmisoikeuskeskuksen [suosituskoosteista](#).

5) Euroopan rasismin ja suvaitsemattomuuden vastainen komissio ECRI julkaisi jo vuonna 2016 [politiikkasuosituksen vihapuheen torjunnasta](#). Vuonna 2022 EN:n ministerikomitea hyväksyi [suosituksen vihapuheen vastaisista toimista ja EN:n parlamentaarinen yleiskokous päivitti Euroopan poliittisten puolueiden rasismin vastaisen peruskirjan](#) (1998). Uudistus muun muassa velvoittaa puolueet kohdistamaan kurinpidollisia toimia sitoumuksen periaatteita rikkoviin jäseniinsä. Eduskuntapuolueiden tulee viivytyksettä uudistaa vuosina 2003, 2011 ja 2015 antamansa sitoumus ja ryhtyä toteuttamaan sen periaatteita kaikessa toiminnassaan.